

שילה בכל הרואה (זבחים קיח)

גליון 481

איתא במשנה בדרף קיב: באו לשילה נאסרו הבמות וכו' והיא היתה מנוחה, קדשי קדשים נאכלין לפני מן הקלעים, וקדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה.

ופירש"י בכל הרואה, במקום שרואין משם את שילה וכו'.

ובגמ' (בדרף קיח). מנא הני מילי, א"ר אושעיא דאמר קרא השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, בכל מקום אשר תראה אי אתה מעלה אבל אתה אוכל בכל מקום שאתה רואה.

ופירש"י השמר לך, משתבאו אל המנוחה קאי קרא, עכ"ל (והיינו למ"ד שמנוחה היא שילה). כאן המקור לדין שאפשר לאכול קדשים קלים ומעשר שני בכל מקום שמשם רואה את שילה.

רב אבדימי בר חסא אמר קרא (דרף קיח): ולו תאנת שילה, מקום שכל הרואה אותו מתאנח עליו על אכילת קדשים שלו.

ופירש"י שהיו מתאנחין ורואין משם היו זוכרין אכילת קדשים שהיתה במקום מראיתו.

רבי אבהו אמר קרא בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, עין שלא רצתה לזון וליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל כמלא עיניה. רבי יוסי ברבי חנינא אמר ורצון שוכני סנה, עין שלא רצתה ליהנות מדבר שאינו שלו תזכה ותאכל בין השנואין.

ואח"כ בגמ', בעי רב פפא עומד ורואה יושב ואינו רואה מאי. מה הדין אם במצב של עמידה רואה את שילה אבל במצב של ישיבה אינו יכול לראות. וצ"ב מהו בדיוק ספק הגמ'. וכתב בשפת אמת י"ל דהבעיא כיון דיכול לראות ע"י עמידה שוב מותר לאכול אפי' בישיבה או להיפוך כיון דע"י ישיבה אינו יכול לראות ודרך אכילה בישיבה לכן אפי' בעמידה אינו יכול. או נימא כשעומד מותר לאכול וכשיושב אסור. ואפשר כל זה בכלל הספק של רב פפא.

והיינו דיש שלש אפשרויות, או שאם במצב אחד יכול לראות יכול לאכול גם במצב השני כי סוף סוף ממקום זה אפשר לראות, או להפך שהיות ויש מצב שאינו יכול לראות אז גם באופן שרואה אינו יכול לאכול (והשפ"א הוסיף דאולי הישיבה קובעת כי הדרך לאכול בישיבה) או שתלוי באיזה מצב הוא, ובעמידה יוכל לאכול ובישיבה לא.

ואח"כ בגמ' בעי ר' ירמיה עומד על גבי הנחל ורואה, בתוך הנחל ואינו רואה, מאי, תיקו. ולכאורה זהו אותו שאלה, שבמצב של עמידה רואה ובמצב אחר אינו רואה. אלא דכאן אינו יושב אלא עומד למטה ואין כאן הסברא שרגילים לאכול בישיבה. אלא דלכאורה כאן הם שני מקומות שונים, דבתוך הנחל הוא מקום אחד ועל גבי הנחל הוא מקום אחר בצד אלא א"כ נאמר שבנחל יש מים ויש אפשרות לעמוד על קרקעית הנחל ויש אפשרות לעמוד על ספינה וכדו' ואז השאלה היא מהו המקום של הנחל, הקרקעית או על המים או ששוב תלוי איפה עומד בפועל.

אמנם בחזון יחזקאל בביאורים (קרבנות פי"ג ה"ג) כתב עיקר הבעיא ביושב כיון שהשתא כשהוא יושב אינו רואה אינו אוכל שם או כיון שיכול לעמוד ולראות ואין דבר מפסיק בינו ובינו רשאי הוא לאכול שם במקומו אפילו כשהוא יושב. ובדרך זה יש לפרש גם הבעיא אחרת שם. הרי שנקט כהצד הראשון שבשפ"א. ולכאורה משמע משאלות הגמרא דתלוי בכל אחד אם רואה או לא. ואם אדם גבוה רואה ואדם נמוך אינו רואה זה יאכל וזה לא. ואולי משערין באדם בינוני. וכן כתב בנתיבות הקודש דמשמע דמשערין כל אחד ואחד, דאחרת בעומד ויושב מאי איכפת לן שהוא יושב אם כל העומדים יכולים לראות משם, עכת"ד. אבל אין זה מוכרח כי יתכן שמשערין באדם בינוני, והסתפק רב פפא איך מודדין לאותו אדם בינוני לפי העמידה או הישיבה או שמשנתה הדין לפי המצב.

והנה בסוגיין פ"י רש"י שכל הרואה פירושו שרואין משם את שילה. וכן פירש במגילה (דף ט:): אבל בתמורה (דף כא) שיש בגמ' נידון שגם בירושלים יהיה דין כל הרואה כתב בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים (והעיר שם הרש"ש שלא פירש כן בזבחים). וכן כתב הר"ח במגילה (שם) העומד בשילה כל מקום שרואה מלא עיניו מותר לו לוכל קדשים ומעשר שני. אבל אח"כ כתב וכן העומד בשדה ומביט משם משכן שילה מותר לו לאכול באותו מקום קק"ל ומע"ש. ואולי למד שכל הרואה הוא לשני הכיוונים. וגם חזינן מהר"ח שצריך לראות משכן שילה ולא די שרואה את העיר. וגם בפירוש המשנה של הרמב"ם כתב וענין כל הרואה שהוא שכל זמן שעומד אפי' ברחוק ורואה שום דבר מן הבית מותר לו שיאכל באותו מקום קק"ל ומע"ש. הרי שהזכיר שרואה את הבית ולא די שרואה את העיר.

והיה מקום לומר ששאלה זו תלויה במקורות של דין כל הרואה, דלפי הלימוד של תאנת שילה לכאורה הביאור הוא שעובר במקום שמשם אפשר לראות את שילה, ונזכר שהיה אפשר לאכול שם ומתאנת. אבל אם המקור הוא מהפסוק בן פורת יוסף או רצון שוכני סנה שיזכה לאכול כמלא עיניו, שם לכאורה הביאור הוא שהמקום שילה אינו מוגבל בגבולותיו אלא כל מה שרואה משם גם בכלל ואפילו שרואה מקום השנואין דהיינו בשבט אחר יוכל לאכול שם דכאילו יזכה גם בשטח מחוץ לשבטו כי שלט בעיניו ולא רצה את אשת פוטיפר. ואולי שני הדינים נכונים. ולמעשה יותר קל לביצוע הדין של רואה משם שילה כי כשרואה יכול לאכול שם מיד משא"כ המצב השני הוא שאם רואה משילה מקום מסוים יכול לאכול שם וכרגע הוא רחוק ממנו אלא כשילך לשם יבדוק אם זה אותו מקום שראה משילה ואז יוכל לאכול שם. ולכאורה מהמשך הגמ' אמר רב פפא רואה שאמרו לא רואה כולו אלא רואה מקצתו משמע שעומד בחוץ ורואה משם את שילה.

ובירושלמי (מגילה פ"א הל' יב, דף יז.) רבי שמעון בן מיישא בעי קומי רבי לעזר מהו הרואה שילה או שילה ומשכן שילה. א"ל שילה ומשכן שילה. מבואר להדיא מהנידון באחד שמחוץ לעיר שרואה משם את שילה, והשאלה היא האם די לראות העיר או שצריך לראות גם את המשכן (וכמו שפירש הר"ח הנ"ל). וכן הוכיח בשיעורי רבנו משולם דוד הלוי (תמורה כא:): מהירושלמי כרש"י בזבחים שהנידון על המקום ששם עומדין ורואין את שילה, ונשאר בצ"ע על רש"י בתמורה.

ולגבי הסתירה בדברי רש"י יש מקום לדון שאפי' שלגבי שילה פירש דכל הרואה הוא שרואה מבחוץ את שילה אבל לגבי ירושלים בהו"א שיש בה דין רואה פירש דרואה מירושלים החוצה כי בשילה יש מקום להגדיר שקדושתה מתפשטת מסביבה בכל מקום שרואים משם את שילה וכלפי מי שבא מבחוץ שילה מתחילה משם אבל ירושלים שיש לה חומה ובוודאי קדושתה רק בין חומותיה, שם ההו"א היא שראייתה מירושלים מחשיבה אותו מקום לאכילה אפי' שאינו בירושלים כי הראייה ממקום קדוש מקדשת אותו. והנה בעצם הדין של כל הרואה יש לחקור האם אותו מקום שרואה חל בו דין מחנה ישראל, ולכן יכול לאכול שם, ומשם ישלחו המצורעים ואולי אם יצא משם יהיה פסול יוצא או שבאמת אינו בכלל מחנה ישראל אלא הוא דין חדש שאפשר לאכול שם אפי' שאינו במחנה, וממילא אין משם שילוח מצורעים ולא שייך שם פסול יוצא.

ובקרן אורה (דף קטז) ובשפת אמת (דף קיז) נקטו דבכל הרואה היה מחנה ישראל. וכן כתב בכנסת ראשונים (דף קיח) דחל דין מחנה ישראל בכל הרואה. וכן כתב בספרו תורת הקודש (ח"א סי' לו). אבל בחי' מרן רי"ז הלוי על התורה (פרשת ראה) נקט כהצד השני שהוא דין בפני עצמו דלאכילת קק"ל ומע"ש הוי מקום אכילה, ונחשב לפני ד' לענין זה למרות שהמקום אינו קדוש בקדושת מחנה ישראל. ובכנסת ראשונים כתב דלגבי ירושלים לפי ההו"א שיש לה דין כל הרואה, בוודאי הוי רק לגבי אכילה ולא דנחשב כמחנה ישראל. וחזינן שלמד שגם לפי ההו"א דירושלים כשילה בכל הרואה בכל זאת דינם חלוק. ולפי"ז נחלק אנן בשיטת רש"י (כהנ"ל) בין כל הרואה של ירושלים לכל הרואה של שילה. דדין שילה הוא שכל מקום שרואה את שילה נחשב מחנה ישראל אבל ירושלים רק היא מחנה ישראל ואז אם היה דין הרואה היה דינו שאם יש מקום שרואים אותו מירושלים אפשר לאכול גם שם למרות שאינו מחנה ישראל, וצ"ע.